

DOI: 10.33270/02252901.12
УДК 340.12+341

НЕВІДОМСЬКИЙ Максим*

провідний спеціаліст відділу міжнародного співробітництва Управління комунікацій Конституційного Суду України та міжнародного співробітництва Секретаріату Конституційного Суду України, аспірант Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-8799-7606>

Становлення інституту amicus curiae в міжнародному та національному праві: сучасні тенденції та перспективи його розвитку в епоху розквіту штучного інтелекту

Анотація. Актуальність дослідження становлення інституту amicus curiae в міжнародному та національному праві, зокрема впливу розквіту штучного інтелекту на становлення цього інституту в міжнародному та національному праві важко переоцінити, адже вона зумовлена зростанням зацікавленості в консультативних висновках amicus curiae, поширенням штучного інтелекту та його всебічною доступністю, через що з'являється тенденція користування цим засобом дедалі більшою кількістю правників численних країн світу. Автор торкається тематики передумов появи інституту amicus curiae, його давніх форм і кожного етапу становлення. Проаналізовано значну кількість справ, зокрема таких, як справа Гая Верреса, Дарнела, Каласа, Марбері проти Медісона, Сьорінг проти Сполученого Королівства та багато інших, які стали важливими віхами розвитку інституту amicus curiae. Також автор окреслює сучасні тенденції використання судами висновків amicus curiae, а також можливість використання штучного інтелекту для створення amicus curiae. Метою дослідження є висвітлення та аналіз становлення інституту amicus curiae від його перших проявів до сучасного використання. Наукова новизна зазначеного матеріалу полягає в тому, що тематику історичного розвитку інституту amicus curiae від його перших проявів до вивчення можливості використання штучного інтелекту для генерування таких висновків мало досліджено, попри свою виняткову актуальність. Практична значущість дослідження полягає в тому, що автор запропонував нове бачення розвитку amicus curiae через призму його становлення.

Ключові слова: amicus curiae; права людини; Європейський суд з прав людини; міжнародне право; справедливість; штучний інтелект.

Історія статті:

Отримано: 27.01.2025
Переглянуто: 21.02.2025
Прийнято: 31.03.2025

Рекомендоване посилання:

Невідомський М. Становлення інституту amicus curiae в міжнародному та національному праві: сучасні тенденції та перспективи його розвитку в епоху розквіту штучного інтелекту. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2025. № 1 (29). С. 105–112. DOI: 10.33270/02252901.12

*Відповідальний автор

Вступ

Правова доктрина *amicus curiae* набуває дедалі більшого поширення з-поміж правових систем світу. Попри її широке застосування, історичний розвиток *amicus curiae* вченими недостатньо вивчено, тому доречно дослідити його джерела, зокрема зосередити увагу на першому можливому випадкові застосування *amicus curiae*, найдавнішому згадуванні про цю концепцію, а також те, як вона еволюціонувала до своєї сучасної форми.

Матеріали та методи

Проаналізовано численну кількість наукових праць, які присвячені тематиці інституту *amicus curiae*. На виняткову увагу заслуговує взаємодія поглядів видатних учених минулого та погляди представників сучасності щодо ролі таких консультативних висновків. Під час дослідження було використано низку методів: індуктивного узагальнення (зادля виокремлення загальних тенденцій і закономірностей), компаративного аналізу (з метою виявлення відмінних і спільних рис серед поглядів, що їх було проаналізовано), аксіологічний та діалектичний.

Результати й обговорення

Вплив римського права на зародження концепції *amicus curiae*. Початки *amicus curiae* можна простежити з часів Римської республіки (509–27 роки до н.е.), коли претори покладалися на експертні висновки під час вирішення справ. Слід зауважити, що римська правова система не відокремлювала законотворчість від судової інтерпретації, точніше, вона функціонувала в межах гнучкої системи, у якій правники (*iuris consulti*) відігравали важливу консультативну роль. Такі «друзі суду» надавали експертні висновки, так звані *responsa prudentium*, які ставали допоміжним ресурсом інформації для ухвалення рішення, фактично вони були своєрідною інституційною пам'яттю суду, адже могли наводити справи, які розглянуто багато років тому і які подібні до справи, що була на розгляді (Frier, 2018).

«Друзі суду» не були офіційними сторонами судового процесу, а також представниками жодної зі сторін у судовому процесі, а радше відігравали роль інформаційної допомоги задля справедливого вирішення спору. Така їхня тодішня консультативна функція дуже нагадує сучасну роль *amicus curiae*, коли експерти надають свою певною мірою унікальну та вузькоспеціалізовану інформацію незалежно та безсторонньо, що важливо, не намагаючись схилити суддю на бік будь-якого рішення, а точніше, збагачуючи суд спеціалізованими знаннями, які можуть допомогти судові (Schauer, 2015).

Один з найвідоміших та найвпливовіших юристів пізньої Республіки Сервій Сульпіцій Руф надавав юридичні консультації магістратам і сенату, зараджуючи цим у складних справах. Інший видатний юрист Квінт Муцій Сцевола допоміг систематизувати римське право, розробивши правові класифікації, що стало передвісником судової опори на доктринальний аналіз у подальшому (Tamanaha, 2017).

За часів принципату (27 рік до н. е. – 284 рік н. е.) практика надання консультативних висновків була формалізована через *ius respondendi ex auctoritate principis*, привілей, наданий імператором, який давав змогу певним юристам надавати юридично обов'язкові тлумачення (Tuori, 2016).

Доречно також згадати про таких мислителів, як Гай та Ульпіан, що створили розлогі коментарі, на які часто посилалися маїстрати у своїх рішеннях.

Слід зазначити, що Дигести Юстиніана (533 рік н. е.) – збірка римських правових творів, містять численні посилання на те, що судді поклалися на безсторонні консультативні висновки (Johnston, 2022). *De facto* в римському кримінальному праві під час *quaestiones perpetuae* (публічних судових процесів) була також присутня консультація з експертними юридичними висновками. Хоча не існувало формального механізму для осіб, які не брали участь у процесі, подавати правові аргументи, учених у сфері права часто запрошували для роз'яснення правових питань.

Серед відомих прикладів є судовий процес над Гаєм Верресом (70 рік до н. е.), якого Цицерон звинуватив у корупції на посаді губернатора Сицилії. Цицерон, виступаючи як обвинувач у справі проти Верреса, виголосив серію промов, які стали відомими як «*In Verrem*» («*Проти Верреса*»).

Верреса звинувачували в систематичному грабунку провінції Сицилія, незаконних стратах римських громадян та розкраданні державних коштів. Юридична стратегія Цицерона містила консультації з ученими-правознавцями для посилення своєї позиції (Berry, 2020).

Praetor peregrinus, римський маїстрат, відповідальний за справи за участю переґринів, часто консультувався з юристами, аби вирішити конфлікти між римським правом і місцевими правовими традиціями. Одна з відомих справ стосувалася спору між римським купцем і грецьким торгівцем у провінції Ахaya (близько 50 рік до н. е.). Оскільки місцеве право суттєво відрізнялося від римського договірного права, претор звернувся за порадою до римських і грецьких правознавців з тим, щоб ухвалити справедливе рішення (Frier, 2018).

За часів правління імператора Адріана (близько 117–138 роки н. е.) використання послуг юристів було інституціоналізовано в імператорських рескриптах, які були офіційними

відповідями на юридичні запити, що надходили від губернаторів провінцій. У цих рескриптах часто цитувалися думки таких юристів, як, наприклад, Папініан, які відігравали визначну роль, роз'яснюючи складні правові питання для імператорського судочинства. Наприклад, декрет, виданий в Олександрії (близько 130 року н. е.), вирішив спір про спадкові права, включивши правову аргументацію юристів, попри те, що жодна зі сторін офіційно не висувала вимогу про залучення третьої сторони (Tuori, 2016).

Становлення *amicus curiae* в період Середньовіччя. Після розпаду Західної Римської імперії 476 року н. е. європейські правові традиції стали фрагментованими, утім римські правові принципи збереглися завдяки впливу *Corpus Juris Civilis*, складеного імператором Юстиніаном 529 року н. е. Цей збір законів, заново відкритий у Західній Європі в XI ст., відіграв вирішальну роль у формуванні середньовічної юриспруденції, особливо в галузях цивільного та канонічного права.

Середньовічні суди, насамперед ті, що перебували під впливом канонічного права та традицій цивільного права, успадкували римську практику судових консультацій з ученими-юристами. Концепція консультативної допомоги поступово перетворилася на формалізованішу роль, що нагадує сучасну концепцію *amicus curiae*. Слід підкреслити, що в середньовічний період католицька церква мала величезний вплив на європейські правові традиції, зокрема, одним із ключових принципів канонічного права був пошук істини й справедливості, що часто вимагало експертних консультативних висновків (Tuori, 2016).

Серед перших зафіксованих випадків, коли консультативний висновок третьої сторони вплинув на судові рішення, було те, що 1199 року, Папа Інокентій III консультувався з групою юристів-каноністів щодо легітимності призначення спірного єпископа. Як результат учені-юристи надали консультативний висновок, який надалі став у пригоді. До XIII ст. суди канонічного права формалізували використання так званих *consilia sapientium* («поради мудреців»), закріпивши вимогу до суддів консультуватися з експертами в складних справах (Jefferies, 2009).

Необхідно зауважити, що в той час, як континентальна Європа розвивала традиції цивільного права, засновані на римському та канонічному праві, Англія прийняла особливу систему загального права, що характеризується судовими прецедентами та змагальним судочинством, зокрема королівські суди, створені за часів Генріха II (1154–1189 роки), стали первинними судовими органами для вирішення спорів.

На відміну від судів канонічного права, які заохочували судові консультації з правознавцями, ранні суди загального права були радше змагальними за своєю природою, тобто судді

покладалися на аргументи сторін, а не на зовнішні юридичні консультації, утім були й винятки, зокрема консультативні висновки брали до уваги у справах, що становили значний суспільний інтерес, тоді судді дозволяли третім сторонам надавати правові аргументи (Gardbaum, 2013).

У середньовічній Франції королівські суди часто покладалися на *avocats du roi* для надання незалежних юридичних висновків у справах, що стосувалися королівських інтересів. Ці особи пропонували юридичні аргументи, які не були пов'язані з жодною зі сторін, а слугували виключно суспільному благу (Herzog, 2018).

Слід зауважити, що середньовічний період відіграв вирішальну роль у формуванні доктрини *amicus curiae*, зокрема через суди канонічного права, які інституціоналізували практику звернення за експертними юридичними висновками (*consilia sapientium*), європейські суди цивільного права, де вчені-юристи та королівські адвокати часто надавали консультативні висновки.

Період пізнього середньовіччя став свідком поступової трансформації правових інститутів у всій Європі. XVI–XVIII ст. ознаменувалися становленням централізованих держав, кодифікацією законів і зростанням професіоналізації судової системи. З розвитком правових систем концепція *amicus curiae* еволюціонувала від неформальної практики судових консультацій до визнаного механізму, який набув поширення.

Практика судів Європи з XVII до XIX ст. Три основні правові традиції, загальне право (Англія), цивільне право (континентальна Європа) та канонічне право (суди католицької церкви), стали свідками значних зрушень у формалізації участі третіх осіб. Ці традиції заклали основу для *amicus curiae* як окремого інструменту, який згодом поширився в праві Сполучених Штатів Америки.

За часів правління династій Тюдорів (1485–1603) та Стюартів (1603–1714) система загального права Англії зазнала значних змін. Судді Королівської лави, судів загальної юрисдикції та канцлерських судів дедалі частіше покладалися на зовнішні консультативні висновки під час вирішення складних спорів, особливо у справах, що стосувалися спорів між Короною та Парламентом, а також комерційних спорів в умовах розширення торговельних мереж Англії. У XVII ст. суди Англії почали визнавати консультативні висновки третіх сторін у справах, що стосувалися широкого суспільного інтересу, зокрема в цей період з'являються перші прямі судові згадки про *amicus curiae* як окремий процесуальний інструмент (Garoupa, & Ginsburg, 2015).

Надзвичайно цікавою справою в контексті становлення концепції *amicus curiae* стала справа Дарнела (*Darnel's case*) 1627 року, яка також відома як «Справа п'яти лицарів». Ця справа, яка стосувалася ув'язнення п'яти лицарів без правового підґрунтя королем Карлом I, стала

знаковою в боротьбі між королівською владою і правовою процедурою.

Зіткнувшись з фінансовими труднощами, король Карл I наклав на своїх підданих примусові стягнення, вимагаючи від них вносити гроші на користь Корони без схвалення парламенту. У відповідь численна кількість відомих діячів того часу відмовилися підкоритися, стверджуючи, що такий збір є незаконним. Зокрема серед тих, хто чинив опір, були п'ять лицарів – сер Томас Дарнел, сер Джон Корбет, сер Волтер Ерл, сер Джон Хевенінгем і сер Едмунд Гемпден, яких згодом заарештували й ув'язнили без жодних правових підстав. У подальшому згадані п'ять осіб подали клопотання про *habeas corpus*, вимагаючи або висунути їм звинувачення в конкретному злочині, або звільнити їх.

Зазначена справа розглядалася в Королівському суді 1627 року. Основне питання полягало в тому, чи має король прерогативу ув'язнювати підданих без формального висунення їм звинувачень. Адвокат Корони стверджував, що влада монарха має перевагу над законодавчими обмеженнями, особливо в питаннях державної безпеки. Своєю чергою захист від імені лицарів стверджував, що безпідставне затримання порушує принципи, закріплені у Великій хартії вольностей і традицій загального права. Їхні аргументи заклали основу створення «Петиції про право» 1628 року (яку ще називають «Другою великою хартією»), основоположним документом в історії конституціоналізму держави (Baker, 2019).

Зрештою суд виніс рішення на користь Корони, відмовивши лицарям у задоволенні їхніх клопотань про *habeas corpus* і підтвердивши право короля ув'язнювати підданих без негайного на те обґрунтування, однак ця справа стала поштовхом до широкої опозиції королівському абсолютизму й безпосередньо вплинула на розробку зазначеної «Петиції про право», яка підтвердила принцип, що жодна людина не може бути позбавлена свободи без належної правової процедури (Baker, 2019).

Однією з найвідоміших справ, пов'язаних з консультативними висновками у Франції, була справа Каласа (*Calas Case*) 1762 року, у якій Вольтер та інші вчені-юристи представили аргументи проти несправедливої страти Жана Каласа, протестанта, звинуваченого в убивстві свого сина. Їхнє втручання допомогло домогтися посмертного виправдання, продемонструвавши зростаючу роль правників у впливі на результати судових рішень. Вольтер, опублікувавши відомий памфлет «Трактат про віротерпимість» 1763 року, стверджуючи, що Калас став жертвою релігійного фанатизму. Згодом до поглядів Вольтера долучилися також інші юристи, висвітлюючи цю справу як приклад небезпеки судової помилки, коли упередженість переважає над належною правовою процедурою. 1765 року

після ретельного перегляду вирок було скасовано й Жана Каласа було виправдано. Його сім'я отримала фінансову компенсацію, а справа стала історично знаковою (McCrudden, 2019).

В Італії ж праці Андреа Альчіато та Гуго Гроція мали значний вплив на *Codex Maximilianeus Bavaricus Civilis* 1756 року, який прямо визнав роль учених-юристів у допомозі судам, заклавши основу для сучасного застосування *amicus curiae* (Cairns, 2015).

Серед перших задокументованих випадків використання *amicus curiae* у Сполучених Штатах Америки була справа Хейберна (*Hayburn's Case*) 1792 року, яка стосувалася судового перегляду федерального пенсійного статуту. Закон про пенсії за інвалідністю 1792 року уповноважував федеральні окружні суди розглядати пенсійні позови ветеранів війни за незалежність і надавати рекомендації військовому міністру, який залишав за собою право остаточного вирішення питання про призначення чи відмову в призначенні пенсій. Це викликало глибоке занепокоєння, оскільки на суди, що діють на підставі ст. III Конституції Сполучених Штатів Америки, було покладено несудові обов'язки, *ipso facto*, кидаючи виклик принципу поділу влади.

Кілька федеральних окружних судів, зокрема й у Пенсильванії, Нью-Йорку та Північній Кароліні, відмовилися застосовувати цей закон, стверджуючи, що він порушує ст. III Конституції, вимагаючи від суддів виконувати функції виконавчої влади.

Зрештою справу так і не було офіційно розглянуто Верховним Судом США через процедурні питання, втім справа Хейберна є важливою з погляду визнання участі *amicus curiae*. Видатні правники тієї епохи, включаючи Генерального прокурора Едмунда Рендольфа, надавали аргументи, щоб допомогти суду в тлумаченні Конституції (Baum, & Devins, 2017).

Загалом необхідно підкреслити, що XIX–XX ст. ознаменувалися глибокою трансформацією світових правових систем. Промислова революція, демократичне врядування створили нові правові виклики, спонукаючи суди дедалі більше покладатися на консультативні висновки третіх осіб.

Рання американська республіка успадкувала традицію англійського загального права, однак Верховний суд Сполучених Штатів Америки доволі швидко розширив роль *amicus curiae* в конституційному судочинстві. Справа *Марбери проти Медісона* 1803 року (*Marbury v. Madison*) стала однією з визначних у контексті застосування інституту *amicus curiae* в конституційному праві Сполучених Штатів Америки. Хоча суд прямо не згадав *amicus curiae* у своєму рішенні, консультативні висновки допомогли голові Верховного суду Джону Маршаллу сформулю-

вати надважливу доктрину судового контролю (Black et al., 2016).

До кінця XIX ст. *amici curiae* стали стандартною рисою американського судочинства, особливо в корпоративному праві, залізничному регулюванні та справах про громадянські права. У XIX ст. британські суди продовжували допускати надання *amici curiae*, насамперед у справах, де король був зацікавлений у результаті або коли справа стосувалася значного суспільного інтересу.

Amicus curiae та виклики сучасності.

Після Другої світової війни європейські суди, зокрема Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ), дедалі частіше покладалися на *amicus curiae* від правозахисних організацій. Зокрема, як приклад, можна навести справу *Сьорінґ проти Сполученого Королівства* (*Soering v. United Kingdom*) 1989 року. До цієї справи міжнародна правозахисна організація «Amnesty International» подала *amicus curiae*, висловлюючись проти екстрадиції громадянина Німеччини до США через ризик негуманного поводження.

Справа стосувалася екстрадиції Єнса Сьорінґа, громадянина Німеччини, з Великої Британії до Сполучених Штатів Америки, де його розшукували за вбивство батьків його дівчини. Сьорінґ стверджував, що його екстрадиція порушить ст. 3 Європейської конвенції з прав людини (далі – ЄКПЛ). ЄСПЛ ухвалив рішення на його користь, зазначивши, що екстрадиція Сьорінґа до США нарадить його на ризик зазнати умов, які порушують його права за ст. 3 ЄКПЛ (Railey, McCormick, & Ovey, 2021).

Amicus curiae є важливим інструментом у міжнародному праві, застосування якого у XXI ст. під час розгляду, наприклад, справ, які стосуються порушення принципу незастосування сили чи погрози силою, важко переоцінити, адже додаткова спеціалізована корисна інформація може стати важливим ґрунтом для майбутнього рішення, зокрема щодо можливості створення міжнародних консультативних органів, що слугуватимуть допоміжним джерелом безсторонньої інформації.

Розкриваючи тематику викликів сучасності, неможливо оминати проблематику штучного інтелекту, який здатен обробляти дані та створювати юридичні тексти, кидаючи виклик традиційним поглядам (Surden, 2019).

Станом на 2025 рік жоден конституційний суд або суд еквівалентної юрисдикції офіційно не брав до уваги згенерований штучним інтелектом *amicus curiae*. Наразі жоден європейський суд не дозволяє цього, а етичні проблеми – упереженість, прозорість, підзвітність – постають дуже гостро (Cath, 2018).

Слід підкреслити, що історії вже відомі випадки використання штучного інтелекту в юриспруденції, утім вони не були успішними. Наприклад, у справі *Kohls v. Ellison* професор

Стенфордського університету надав суду округу Міннесота експертний висновок про небезпеку штучного інтелекту, водночас включивши до нього вигадані цитати, згенеровані штучним інтелектом (Goldman, 2025). Суд не прийняв таку інформацію і, підкресливши необхідність перевіряти достовірність інформації, згенерованої штучним інтелектом, зазначив, що штучний інтелект є корисним інструментом, який «має потенціал революціонізувати юридичну практику на краще». Серед іншого судом було зазначено про серйозні наслідки подання неправдивих свідчень (Goldman, 2025).

Також, як приклад, можна навести справу *Mata v. Avianca Airlines*, у якій адвокат сторони Стівен А. Шварц, який у документі, поданому до одного з федеральних судів Сполучених Штатів Америки, посилався на справи, що їх вигдав штучний інтелект.

Суд акцентував на «серйозних наслідках» подання декларацій з цитатами, згенерованими штучним інтелектом, і постановив, що довіра, яка має бути притаманна підписанню декларації під страхом покарання за неправдиві свідчення, була «підірвана» (Kuner, Bygrave, & Docksey, 2021).

Доречно зауважити, що дедалі частіше використання штучного інтелекту спонукає суди ухвалювати правила та створювати комітети для оцінки ролі штучного інтелекту в судах і розробляти керівні принципи для вирішення проблем, пов'язаних із точністю та надійністю доказів та інших юридичних матеріалів, згенерованих за допомогою штучного інтелекту (Kuner, Bygrave, & Docksey, 2021).

Надзвичайно цікавим також є рішення у справі, де суд встановив, що через «швидкий розвиток штучного інтелекту та притаманні йому проблеми надійності... адвокат зобов'язаний розкривати інформацію про використання штучного інтелекту», а докази, отримані за допомогою штучного інтелекту, повинні проходити відповідну перевірку на експертну надійність перед тим, як їх надавати. Таке рішення було ухвалено в результаті розгляду Консультативним комітетом з правил доказування змін до Федеральних правил доказування щодо автентичності матеріалів, згенерованих штучним інтелектом (Pasquale, 2020). Зокрема, одна із запропонованих змін передбачає прирівнювання матеріалів, згенерованих машиною, до тих самих стандартів, що й свідчення людини згідно з Правилем 702. Інша зміна передбачає внесення змін до Правила 901(b) з метою забезпечення надійності матеріалів, отриманих за допомогою штучного інтелекту, вимагаючи опису навчальних даних і програми, а також доказів того, що результати є достовірними (Pasquale, 2020).

Слід зауважити, що різні юрисдикції вживають різних заходів для регулювання використання штучного інтелекту. Наприклад,

Верховний суд штату Делавер водночас з десятками інших судів запровадив правила, що забезпечують надійність штучного інтелекту та захист конфіденційної інформації. Щонайменше 15 верховних судів і асоціацій адвокатів, включаючи Каліфорнію, Нью-Йорк і Техас, створили комітети й робочі групи, які займаються визначенням найдоцільнішого використання штучного інтелекту в юридичній практиці. Ці запропоновані правила та робочі групи покликані забезпечити достовірність і точність доказів, отриманих за допомогою штучного інтелекту, а також надійність і конфіденційність використання штучного інтелекту в судовій практиці. Крім того, суди в усій країні запровадили місцеві правила щодо професійної поведінки, пов'язаної з використанням штучного інтелекту. Зважаючи на бурхливий розвиток інструментів штучного інтелекту та подальший прогрес у галузі генеративного штучного інтелекту, правникам слід очікувати на подальші зміни в окремих судових правилах і тлумачення чинних федеральних правил доказування щодо використання контенту, згенерованого штучним інтелектом (Smuha, 2021).

Висновки

З огляду на висвітлене, доходимо таких висновків:

1. Інститут *amicus curiae* має глибоке коріння, що сягає римського права, пройшовши довгий шлях від таких історичних форм, як *responsa prudentium*, *ius respondendi*, *consilia sapientium* та *avocats du roi* до сучасного етапу свого розвитку. Зазначене свідчить, що розвиток *amicus curiae* є не лише юридичним, а й культурно-філософським феноменом, який

відображає прагнення до справедливості через залучення зовнішньої експертизи до судового процесу.

2. Безсумнівно, *amicus curiae* є ефективним інструментом, адже, крім того, що він збагачує суддів вузькоспеціалізованими знаннями на благо справедливого вирішення справи, він також є інструментом, який часто використовують, до прикладу, неурядові організації, які мають інтерес у результаті справи, та для подальшого його впливу на рішення у різних справах у ролі прецеденту. Водночас *amicus curiae* ставить перед нами низку викликів.

3. Використання штучного інтелекту для генерації *amici curiae* виявляє етичні та практичні проблеми й ставить під сумнів легітимність таких матеріалів, вимагаючи нових правових меж для їхнього можливого використання. Деякі суди вже допускають використання штучного інтелекту як альтернативного засобу пошуку інформації, і зазначають, що такий інструмент має потенціал революціонізувати юридичну практику на краще, утім інформація, згенерована штучним інтелектом, має проходити перевірку на достовірність перед тим, як її надавати.

4. З огляду на сучасні тенденції, зокрема, яким притаманне створення правил і робочих груп, що покликані забезпечити достовірність і точність доказів, отриманих за допомогою штучного інтелекту, а також надійність і конфіденційність використання штучного інтелекту в судовій практиці, слід акцентувати на нагальній потребі в уніфікованих міжнародних і національних стандартах використання штучного інтелекту в юридичній сфері.

References

- [1] Baker, J.H. (2019). *An Introduction to English Legal History*. Oxford University Press.
- [2] Baum, L., & Devins, N. (2017). *The Company They Keep: How Partisan Divisions Shape the Supreme Court*. Oxford University Press.
- [3] Berry, D.H. (2020). *Cicero's Catilinarians*. New York: Oxford University Press. DOI: 10.1093/oso/9780195326468.001.0001
- [4] Binns, R. (2018). Fairness in Machine Learning: Lessons from Political Philosophy. *Journal of Machine Learning Research*, 2. DOI: 10.48550/arXiv.1712.03586
- [5] Black, R.C., Owens, R.J., Wedeking, J., & Wohlfarth, P.C. (2016). *U.S. Supreme Court Opinions and Their Audiences*. Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9781316480366
- [6] Cairns, J.W. (2015). *Codification, Transplants and History: Law Reform in Louisiana and Beyond*. Cambridge University Press.
- [7] Cath, C. (2018). Governing Artificial Intelligence: Ethical, Legal, and Technical Opportunities and Challenges. *Philosophical Transactions of the Royal Society A*, 376. DOI: 10.1098/rsta.2018.0080
- [8] Frier, B.W. (2018). *The Rise of the Roman Jurists*. Princeton University Press.
- [9] Garbaud, S. (2020). *The New Commonwealth Model of Constitutionalism: Theory and Practice*. Cambridge University Press. DOI: 10.1017/CBO9780511920806
- [10] Garoupa, N., & Ginsburg, T. (2015). *Judicial Reputation: A Comparative Theory*. Chicago: University of Chicago Press. DOI: 10.7208/chicago/9780226290621.001.0001
- [11] Goldman, E. (2025). Court Denies Preliminary Injunction Against Minnesota's Anti-"Deepfakes" Law-Kohls v. Ellison. *Technology & Marketing Law Blog*. Retrieved from <https://blog.ericgoldman.org/>

archives/2025/01/court-denies-preliminary-injunction-against-minnesotas-anti-deepfakes-law-kohls-v-ellison.htm

- [12] Herzog, T. (2018). *A Short History of European Law: The Last Two and a Half Millennia*. Harvard University Press. DOI: 10.2307/j.ctv24trbnw
- [13] Jefferies, D. (2009). The Medieval Origins of the Legal Profession: Canonists, Civilians, and Courts. *Parergon*, 26(1), 205-207. DOI: 10.1353/pgn.0.0138
- [14] Johnston, D. (2022). *Roman Law in Context* (2nd, ed.). Cambridge University Press. DOI: 10.1017/97811085728713
- [15] Kuner, C., Bygrave, L.A., & Docksey, C. (2021). *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*. Oxford University Press. DOI: 10.2139/ssrn.3839645
- [16] McCrudden, C. (2019). *Litigating Religions: An Essay on Human Rights, Courts, and Beliefs*. Oxford University Press. DOI: 10.1111/rii.13849
- [17] Pasquale, F. (2020). *New Laws of Robotics: Defending Human Expertise in the Age of AI*. Harvard University Press.
- [18] Rainey, B., McCormick, P., & Ovey, C. (2021). *Jacobs, White, and Ovey: The European Convention on Human Rights*. Oxford University Press. Retrieved from <https://www.oxfordlawtrove.com/view/10.1093/he/9780198847137.001.0001/he-9780198847137>
- [19] Schauer, F. (2015). *The Force of Law*. Harvard University Press. Retrieved from <https://biblioscout.net/content/pdf/99.140005/arsp202001013301.pdf>
- [20] Smuha, N.A. (2021). From a "Race to AI" to a "Race to AI Regulation": Regulatory Competition for Artificial Intelligence. *Law, Innovation and Technology*, 13(1), 57-84. DOI: 10.2139/ssrn.3501410
- [21] Surden, H. (2019). Artificial Intelligence and Law: An Overview. *Georgia Law Review*, 35. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3411869>
- [22] Tamanaha, B.Z. (2017). *A Realistic Theory of Law*. Cambridge University Press. DOI: 10.1017/9781316979778
- [23] Tuori, K. (2016). *The Emperor of Law: The Emergence of Roman Imperial Adjudication*. Oxford University Press. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780198744450.001.0001

Список використаних джерел

- [1] Baker J. H. An Introduction to English Legal History. Oxford University Press, 2019. 736 p.
- [2] Baum L., Devins N. The Company They Keep: How Partisan Divisions Shape the Supreme Court. Oxford University Press, 2017. 272 p.
- [3] Berry D. H. Cicero's Catilinarians. New York : Oxford University Press, 2020. DOI: 10.1093/oso/9780195326468.001.0001
- [4] Binns R. Fairness in Machine Learning: Lessons from Political Philosophy. *Journal of Machine Learning Research*. 2018. Vol. 2. DOI: 10.48550/arXiv.1712.03586
- [5] Black R. C., Owens R. J., Wedeking J., Wohlfarth P. C. U.S. Supreme Court Opinions and Their Audiences. Cambridge University Press, 2016. DOI: 10.1017/CBO9781316480366
- [6] Cairns J. W. Codification, Transplants and History: Law Reform in Louisiana and Beyond. Cambridge University Press, 2015. 606 p.
- [7] Cath C. Governing Artificial Intelligence: Ethical, Legal, and Technical Opportunities and Challenges. *Philosophical Transactions of the Royal Society A*. 2018. Vol. 376. DOI: 10.1098/rsta.2018.0080
- [8] Frier B. W. The Rise of the Roman Jurists. Princeton University Press, 2018. 344 p.
- [9] Gardbaum S. The New Commonwealth Model of Constitutionalism: Theory and Practice. Cambridge University Press, 2020. DOI: 10.1017/CBO9780511920806
- [10] Garoupa N., Ginsburg T. Judicial Reputation: A Comparative Theory. Chicago : University of Chicago Press, 2015. DOI: 10.7208/chicago/9780226290621.001.0001
- [11] Goldman E. Court Denies Preliminary Injunction Against Minnesota's Anti-«Deepfakes» Law—Kohls v. Ellison. *Technology & Marketing Law Blog*. 2025. URL: <https://blog.ericgoldman.org/archives/2025/01/court-denies-preliminary-injunction-against-minnesotas-anti-deepfakes-law-kohls-v-ellison.htm>
- [12] Herzog T. A Short History of European Law: The Last Two and a Half Millennia. Harvard University Press, 2018. DOI: 10.2307/j.ctv24trbnw
- [13] Jefferies D. The Medieval Origins of the Legal Profession: Canonists, Civilians, and Courts. *Parergon*. 2009. Vol. 26, Issue 1. P. 205–207. DOI: 10.1353/pgn.0.0138
- [14] Johnston D. Roman Law in Context. 2nd Ed. Cambridge University Press, 2022. DOI: 10.1017/97811085728713
- [15] Kuner C., Bygrave L. A., Docksey C. The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary. Oxford University Press, 2021. DOI: 10.2139/ssrn.3839645

- [16] McCrudden C. *Litigating Religions: An Essay on Human Rights, Courts, and Beliefs*. Oxford University Press, 2019. DOI: 10.1111/rii.13849
 - [17] Pasquale F. *New Laws of Robotics: Defending Human Expertise in the Age of AI*. Harvard University Press, 2020. 330 p.
 - [18] Rainey B., McCormick P., Ovey C. Jacobs, White, and Ovey: *The European Convention on Human Rights*. Oxford University Press, 2021. 711 p. URL: <https://www.oxfordlawtrove.com/view/10.1093/he/9780198847137.001.0001/he-9780198847137>
 - [19] Schauer F. *The Force of Law*. Harvard University Press, 2015. 256 p. URL: <https://biblioscout.net/content/pdf/99.140005/arsp202001013301.pdf>
 - [20] Smuha N. A. From a «Race to AI» to a «Race to AI Regulation»: Regulatory Competition for Artificial Intelligence. *Law, Innovation and Technology*. 2021. No. 13 (1). P. 57–84. DOI: 10.2139/ssrn.3501410
 - [21] Surden H. Artificial Intelligence and Law: An Overview. *Georgia Law Review*. 2019. Vol. 35. URL: <https://ssrn.com/abstract=3411869>
 - [22] Tamanaha B. Z. *A Realistic Theory of Law*. Cambridge University Press, 2017. DOI: 10.1017/9781316979778
 - [23] Tuori K. *The Emperor of Law: The Emergence of Roman Imperial Adjudication*. Oxford University Press, 2016. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780198744450.001.0001
-

NEVIDOMSKYI Maksym

Leading Specialist of the International Cooperation Division of the Department of Communications of the Constitutional Court of Ukraine and International Cooperation of the Secretariat of the Constitutional Court of Ukraine, PhD student of the Educational and Scientific Institute of International Relations Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-8799-7606>

Formation of the Institute of Amicus Curiae in International and National Law: Current Tendencies and Prospects for its Development in the Era of Artificial Intelligence

Abstract. The relevance of the research on the formation of the institute of amicus curiae in international and national law, in particular, the impact of the rise of artificial intelligence on the formation of this institute in international and national law can hardly be overestimated, since it is due to the growing interest in amicus curiae briefs, the spread of artificial intelligence and its availability, which leads to the tendency of using this tool by an increasing number of lawyers from numerous countries of the world. The author touches upon the prerequisites for the emergence of the institute of amicus curiae, its early forms and each stage of its formation. The author analyses numerous cases, including Gaius Verres case, Darnel's case, Calas Case, Marbury v. Madison case, Soering v United Kingdom case and many others, which have become important milestones in the development of the institute of amicus curiae. The author also outlines current tendencies in the use of amicus curiae briefs by courts, as well as the possibility of using artificial intelligence to generate amici curiae. The purpose of the research is to cover and analyse the formation of the institute of amicus curiae from its first forms to modern use. The material presented herein is of a certain scientific novelty, since the topic of the historical development of the institute of amicus curiae from its first forms to the analysis of the possibility of using artificial intelligence to generate such opinions is rarely studied, despite its exceptional relevance. The practical significance of the study lies in the fact that the author has proposed a new vision of the development of amicus curiae through the lens of its formation.

Keywords: amicus curiae; human rights; European Court of Human Rights; international law; justice; artificial intelligence.